

נחמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | שמות תשפ"ב | גליון מס' 123

זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר.

א

פירש רש"י וזה לשונו, זה שמי לעולם, חסר וי"ו לומר, העלימהו, שלא יקרא ככתבו, וזה זכרי, למדו היאך נקרא, וכן דוד הוא אומר, ה' שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור, ע"כ.

ומבואר מדברי רש"י שמה שהקב"ה אמר לו למשה, כה תאמר אל בני ישראל ה' אלקי אבותיכם וכו' שלחני אליכם, השם הזה - הוי"ה, זה הוא שמו יתברך, בעצם לעולם וזהו אופן כתיבתו, אבל יש גם אופן קריאתו של שם זה וזה זכרי איך שהוא נקרא.

ולכאורה כאן בא תשובה לשאלת משה שאמר, הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהם, ועל פרט זה ענה לו עכשיו שזה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר, שאם ירצו לדעת שמו שידעו שלא כמו שהוא נכתב הוא נקרא, והודיעו שיש דינים מסוימים בשם זה, איך נכתב, ואיך נקרא. והנה לכאורה צריך ביאור מה הן הדינים המסוימים שיש בזה, שלא כמו שהוא נכתב הוא נקרא.

והנה עיין ברמב"ן שפירש הכתוב באופן אחר, וזה לשונו, וזה זכרי לדר דר, יחזור אל אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, כי לא לעולם ישכח ברית אבות, וכל הדורות כאשר יזכירו 'אלקי אברהם יצחק ויעקב' ישמע אל ויענם, ע"כ.

ולכאורה פליג בזה על רש"י, במה שהודיעו הקב"ה כאן למשה, ופירש זה שמי לעולם באופן אחר (לא שבא לפרש מהו שמו יתברך, ואיך נקרא או נכתב), אלא בא לומר שבעצם זה שמי - שם הוי"ה, אבל וזה זכרי פירוש אם בא להזכיר שמו צריך להזכיר את האבות שעל ידי זכירת האבות כך יבוא להזכיר זכותם ועל ידי זה ישמע אל ויענם, ואם כן הודיעו כאן דין באופן התפילה והאיך לעורר רחמיו יתברך, אבל אין זה דין בקריאת שמו יתברך.

והנה דברי רש"י כאן הם בעצם מהגמרא, (עיין קידושין ע"א. ופסחים נ.). ר' אבינא רמי כתיב זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר, אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ביו"ד ה"א, ונקרא אני באל"ף דל"ת, ופירש רש"י (בפסחים), לשון אחר, כיון דכתב זה שמי פשיטא דזה זכרי היאך יקרא אלא בשמו, לא כשאני נכתב, שני שמות לימדו שם הכתיבה ושם הקריאה, ע"כ, ומבואר שכאן כתוב שהקב"ה גילה למשה את שם ה' איך הוא נכתב ואיך הוא נקרא.

ב

והנה עיין בשו"ת ר' עקיבא אייגר (קמא סימן ל'), שדן עם דודו, בענין אי כתיבה כדיבור, וכתב לדחות הראיה שכתובה לאו כדיבור, שדודו רצה להביא ראיה מהא דתנן בריש מס' תרומות חמישה לא יתרומו ואחד מהם הוא אילם, וקתני בתוספתא הטעם דאילם לא יתרום משום שאינו יכול לברך, ואם איתא דכתיבה כדיבור דמי, הא יכול לברך בכתב, שיכתוב הברכה, ועל זה כתב ר' עקיבא אייגר לדחות ראיה זו, דבלאו הכי קשה אם כתיבה כדיבור דמי איך מצינו ידינו ורגלינו דסופרי סת"ם כותבים שם הוי"ה, הא אסור לקרותו ככתיבתו בזמן הזה, וכשכותבים את השם הוה

פרפראות

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו, (א' א').

ואלה שמות בני ישראל פירש רש"י חזר ומנאן במיתתן, להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים וכו', ולכאורה לפי זה צריך לבאר מה שכתוב איש וביתו באו, הרי העיקר הוא להודיע חיבתן שמונה אותם בכל פעם שנכנסים ויוצאים, ומה הוסיף בזה שאיש וביתו באו.

ונראה דהא בעצם צריך ביאור במה מתבטא חיבתן בזה שמונה אותם ומשווה אותן לכוכבים⁽¹⁾, ולכאורה אין זה רק שמכניס ומוציא אותם במספר וכו'.

ונראה דחיבתן הוא בזה שהם לפניו וזוכר אותם תמיד, ואפשר שזה מה שאמרו חז"ל (בבא בתרא קט"ו:), גמירי דלא כלה שבטא וכו', מכיון שהם לפניו תמיד הרי הם קיימים, ותמיד ישאר שנים עשר שבטי י"ה, ולכאורה זה הוא חיבתן שהם קיימים לעולם.

ואפשר שזה נרמז במה שסיים כאן איש וביתו באו פירוש ואלה שמות בני ישראל שהם חביבים לפניו, ומי הם אלה החביבים לפניו יתברך איש וביתו באו, הם וביתם שזה השבט של כל אחד ואחד, שהחביבות היא אינה סתם חביבות פרטית להם, אלא זה חביבות של בני ישראל, ובני ישראל זה השנים עשר שבטים, והשבטים הם איש וביתו, ודו"ק.

וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, (א' ו').

ולכאורה צריך ביאור מי הם וכל הדור ההוא⁽²⁾.

ונראה דלכאורה קאי על אלו שהזכירם לפני זה, ואלה שמות בני ישראל וכו', ועיין רש"י שחזר ומנאם משום חביבותם, ואם כן נראה שכל הדור ההוא, היינו אלו שהקב"ה מחבבם, והם הם שמתו לפני שהתחיל השיעבוד.

אכן לפי זה צריך ביאור דהא כבר קחשיב לעיל את יוסף ואחיו, ונראה דבא להוסיף גם

(1) ועי' בשפ"ח.

(2) ועי' אבע"ז שפי' שקאי על הדור של מצרים, ועי' רשב"ם שפי' שקאי על השבעים נפש, ולכא' צ"ב משרח ויוכבד, ועי'.

את אפרים ואת מנשה, שאף על פי שאין הם מאחי יוסף, מכל מקום הרי הם נחשבים ל**הדור ההוא**, וכמו שאמר יעקב **אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי**.

ולפי זה יוצא ששבט אפרים ושבט מנשה גם כן נכללים בהאי חביבות של השבטים, ואם כן יש לומר דמה שאמרו חז"ל דגמירי דלא כלה שבטא, כולל גם שבטי אפרים ומנשה, דעיין מה שביארנו לעיל שמה שהשבטים אינם כלים הוא משום חביבותם, ואם נאמר שאפרים ומנשה הם **הדור ההוא**, וגם כן נכללים בהך חביבות של בני ישראל, אם כן גם שבטי אפרים ומנשה כלולים בהבטחה זו, ודו"ק.

ותאמר לה בת פרעה הילכי את הילד הזה והינקהו לי וגו', (ב' ט').

ונראה לפרש מה שאמרה **והינקהו** דהנה מה שהייתה בת פרעה צריכה אשה ישראלית דווקא שתניק את הילד, מפני שהילד לא רצה לינק מן המצריות, וכמו שפירש רש"י, וזה לשונו, **מן העבריות**, שהחזירתו על מצריות הרבה לינק ולא ינק, לפי שהיה עתיד לדבר עם השכינה, ע"כ, אם כן הסיבה שיוכבד הייתה צריכה להניק את הילד הוא משום כבוד השכינה.

והנה לעיל כתיב **ותפתח ותראהו את הילד**, ופירש רש"י, ומדרשו שראתה עמו שכינה, וזה מהגמרא בסוטה (י"ב:), דאיתא שם, **ותפתח ותראהו את הילד**, ותרא מיבעי ליה, אמר ר' יוסי ברבי חנינא שראתה שכינה עמו, ועיין במהרש"א שם שביאר היכן רמוז כאן השכינה, וזה לשונו, ובספר בחיי כינוי **ותראהו** (אות) ה' (ואות) ו', חצי האחרון מן השם רמז לשכינה, ע"כ³.

ומבואר שאותיות ה' וו' מרמזים על השכינה, ולפי זה נראה גם כאן לבאר מה שאמרה בת פרעה **והינקהו**, פירוש שתניק בשביל ה' ו', פירוש בשביל השכינה, מכיון שאינו רוצה לינק מן המצריות מפני שעתיד לדבר עם השכינה, ומשום הכי הייתה צריכה יוכבד להניקו, והכל בשביל ה' ו'.

ואפשר שזה נרמז גם בהמשך הפסוק **ותניקהו**, וכן הא דכתיב **ותבאהו**, וכן בשמו דכתיב **משיטהו**, הכל לכבודו של שכינה.

כאילו קראו את השם, ועל כרחך צריך לחלק דהיכי דמכוין בהיפוך דכתיבתו לא יחשב לקריאה לא מיקרי קורא את השם, ואם כן ממילא לא משכחת לה דאילים יברך בכתב, דאם הכתיבה יחשב כדיבור יהיה קורא את השם¹.

ועל כל פנים משמע מדברי ר' עקיבא אייגר דכשהסופרים כותבים את השם צריכים הם לכוין בהיפוך שאין הם רוצים שכתבתם תחשב להם כקריאה, דאי לאו הכי הוה כקורא את השם המיוחד, והוא תימה אמאי לא שמענו דהסופרים נוהגים כן לכוין בכתבת השם שלא לשם קריאה, וצריך ביאור.

ג

הנה עיין ברמב"ם הלכות יסודי התורה (פרק ו' הלכה א'), כל המאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהם הקדוש ברוך הוא לוקה מן התורה וכו', וממשיך שם (הלכה ב'), ושבעה שמות הם, השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש, או הנכתב אדנו"ת, וא"ל, אלוך, ואלקים, ואלקי, ושקי, וצבקות, כל המוחק אפילו אות אחת משבעה אלו לוקה, ע"כ.

והנה הרמב"ם כתב בתחילה שיש שבעה שמות, וכן כפל בסוף דבריו שהם שבעה שמות, והנה בפרטות מנינם אתה מוצא שמונה.

ועיין בכסף משנה שהקשה כן, וכתב או דהחשבון הוא דשם הוי"ה ושם אדנו"ת נחשבים כשם אחד, דהכא אדנו"ת הוא נקרא אף כשהוא נכתב הוי"ה, או שיש גירסא אחרת דלא קחשיב אלא שבעה סך הכל, עיין שם.

ולכאורה צריך ביאור מה בכך שהוא נקרא אדנו"ת אף נכתב הוי"ה, הרי סוף סוף כשכותב אדנות הרי זה שם אחר, וצריך ביאור.

ד

והנה עיין ברמב"ם הלכות עבודה זרה (פרק ב' הלכה ז'), (דאיירי שם בהלכות מגדף שחייב סקילה), וזה לשונו, ואלו הן דיני המגדף, אין המגדף חייב סקילה עד שיפרש את השם המיוחד של ארבע אותיות שהוא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד ויברך אותו וכו' ויש מי שמפרש שאינו חייב אלא על שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א ואני אומר שעל שניהם הוא נסקל, ע"כ.

והנה עיין בחידושי מרן ר"ז הלוי שהקשה, וזה לשונו, וצריך עיון הביאור בזה, דהרי זה לכאורה פשוט דשם המיוחד אינו רק אחד, ואיך אפשר שהוא נסקל על שניהם, וגם עיקר הפלוגתא שמביא הרמב"ם אם חייבין גם על שם דאדנות או לא צריכה ביאור ופירוש, מה היא יסוד פלוגתתם בזה, ע"כ.

ועיין שם מה שכתב לבאר שמה שאמרו **זה שמי לעלם וזה זכרי לדר ודר** לא כשאני נכתב אני נקרא וכו', שנאמר בזה דינא, דהקריאה של שם אדנות היא גם קריאה על השם של הוי"ה, ואם כן אף דעצם השם של אדנות לאו שם המיוחד הוא, אבל על כל פנים הרי בזה שפירש להשם דאדנות מיקרי גם שפירש להשם המיוחד, שזו היא קריאתו וכו', עיין שם.

ומבואר מדבריו שאין הקריאה של אדנות כמו שאר קרי וכתוב שבתורה, אלא שכך היא קריאתו של הוי"ה, בלשון אדנות, וכן כתב בפירושו על התורה בפרשת ואתחנן ה' **אלקים** וגו', עיין שם².

(1) ועיי"ש מש"כ לדחות את זה דהרי יכול היה לכתוב שם אדנות, עיי"ש.

(2) ועיי"ש מש"כ בפ"י עה"ת כאן.

ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו,
(ב' י').

משיתהו, פירש רש"י הוא לשון הוצאה, עיין שם, והיינו שמשה נקרא דווקא בשם זה על ידי בת פרעה ששם זה מבטא מהיכן לקחה אותו.

אכן מה שצריך ביאור, הוא מה שהאריך רש"י להוכיח שמשה הוא לשון הוצאה, דהא כל זה אינו אלא בלשון הקודש, והרי בת פרעה לכאורה לא ידעה לשון הקודש (עיין סוטה ל"ד:), ואם כן בוודאי קראה אותו על שם ההוצאה בלשון מצרית, ומה שייך לקרוא לו דווקא בשם זה משה⁴.

ונראה לבאר על פי יסודו של השל"ה הקדוש (תורה שבעל פה, כלל י"ד, פה קדוש בסופו), במה שכתב לבאר הא שדרשו חז"ל (מנחות ל"ד:), דמנא ידעינן דצריך ארבע בתים בתפילין של ראש, מדכתיב **והיו לטטפת**, שכן **טט** בכתפי שתים, וכן **פת** באפריקי שתים, (ושתים ושתים הם ארבעה), וביאר השל"ה שבעצם כל שאר הלשונות יש בהם מלשון הקודש, דהרי בתחילה כל העולם דיברו רק בלשון הקודש, רק שבדור הפלגה הקב"ה בלבב שפתם, פירוש שבלבל לשון הקודש שדיברו ונעשה מזה שבעים לשון, וכתב דבהכרח נשאר בשאר לשונות עוד תיבות מלשון הקודש, ואפילו יש בהם איזה תיבות שבלשון הקודש אין אנו משתמשים בהם, אבל בשאר לשונות משתמשים בהם, (דאטו כל התיבות של לשון הקודש כתיבא בתורה).

והנה אין אנו יכולים לדעת איזה תיבות הן בלשון הקודש ואיזה תיבות אינן בלשון הקודש, אמנם חז"ל ברוח קדשם יכולים להכיר התיבה אם היא מלשון הקודש או היא מן התיבות שנשתנו בדור הפלגה, וזה מה שאמר טט בכתפי שתים, פירוש שמה שקורים בלשון כתפי שתים טט, זה תיבה שנשתיירה מלשון הקודש⁵, וכן פת באפריקי שתים, שמה שבאפריקי קורים לשתים פת, זהו תיבה

(4) ועי' במפרשים שעמדו בזה, ועי' מש"כ באבע"ז, ועי' בדע"ז מבעה"ת, ועי' בחזקוני, ועוד.

(5) ולכאז"ל דיש כמה מובנים לתיבה שפירושה שתים, ואולי נפק"מ אם זה בתים החיצונים או בתים הפנימיים וכדומה, ועי'.

והנה לפי דבריו יש לבאר מה שכתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה שיש שבעה שמות, דבעצם שם אדנות אינו אחד מהשבעה, ומה שמנה אותו בין אלו שלוקה עליהם אם מחקם, הוא משום שהוא מדין קריאת שם הוי"ה, ולוקה גם על מחיקת הקריאה של שם הוי"ה, ודו"ק.

ובזה נראה גם שיש ליישב את קושיית ר' עקיבא אייגר איך הסופרים כותבים שם הוי"ה הרי הם כאילו קוראים את השם, אכן יש לומר שאין הכי נמי שזה נחשב קריאת השם, אבל יש לומר שכשהוא נקרא מן הכתב, נחשב כמי שקורא אותו כדין קריאתו, שהוא אדנות, ולא כדין כתיבתו הוי"ה, ואם כן שפיר אפשר לומר שכתובה כדיבור רק כשאומר אדנות, ודו"ק.

והנה נראה שפליגי בזה עוד ראשונים (מלבד הרמב"ם ויש מפרש), דעיין סוטה (ל"ח.), תניא אידיך **כה תברכו את בני ישראל**, בשם המפורש, אתה אומר בשם המפורש או אינו אלא בכינוי, תלמוד לומר **ושמו את שמי, שמי** המיוחד לי יכול אף בגבולין כן, נאמר כאן **ושמו את שמי**, ונאמר להלן **לשום את שמו שם**, מה להלן בית הבחירה אף כאן בבית הבחירה, ע"כ, ועיין ברש"י שם ד"ה בשם המיוחד, ככתבו, ע"כ, ומבואר שבבית המקדש הכהנים מברכים את העם בשם המיוחד, מה שאין כן מחוץ לבית המקדש מברכים בכינוי.

ועיין בתוספות שם, (ד"ה או אינו אלא בכינוי וכו'), וזה לשונו, רבינו הלל פירש בספרי, בכינוי כגון א"ל אלקים צבקות, ולא מסתבר דהיכי תיסק אדעתא לשבושי קרא למימר יברכך אלקים במקום שם בן ארבע אותיות, אלא בכינוי יש לומר כקריאתו באל"ף דל"ת, ע"כ.

והנה מבואר בדעת רבינו הלל דסבירא ליה דאותיות השם כשאומר אדנות הרי זה נקרא שם המיוחד, (דהרי כינוי הוא השמות האחרים), אך דעת התוספות אינו כן, ואין אדנות נחשב כשם המיוחד.

ובדעת רבינו הלל יש לומר דסבירא ליה כמו שביאר הגר"ז הלוי, שזהו אופן קריאת שם זה, דקריאת שם הוי"ה הוא אדנות וזהו ממש השם, אם כן אין שום חילוק לומר שזה נקרא כינוי³, ודו"ק.

ונראה שיהא עוד נפקא מינה לגבי כוונת השם בקריאתו, דעיין טור (אורח חיים סימן ה'), וזה לשונו, בהזכירו השם יכוין פירוש קריאתו באל"ף דל"ת לשון אדנות שהוא אדון הכל, ויכוין עוד פירוש כתיבתו ביו"ד ה"א לשון הוי"ה שהוא היה הוה ויהיה, ע"כ, ועיין בשולחן ערוך שגם כן פסק כהטור (שם, סעיף א'), וזה לשונו, כשיזכיר השם יכוין פירוש קריאתו באדנות, שהוא אדון הכל, ויכוין בכתיבתו ביו"ד ה"א שהיה והוה ויהיה וכו'.

אכן עיין בביאור הגר"א שם, שכתב שיכוין היה הוה ויהיה, מקור לדין זה הוא מספר היראה לרבינו יונה, ועיקר מה שכתב שיחשוב היה הוה ויהיה, אינו אלא בפסוק ראשון של שמע, וכן עיקר שזה אינו אלא בקריאת שמע, ולפי עומק הדין כי בכל הולכים אחר הקריאה, ואין צריך להרהר על הכתיבה, אף שיש בכתיבה סודות גדולות, והם הלכה למשה מסיני, וכן כאן הולכים אחר הקריאה בנקודתו וכו' עיין

(3) ובדעת התוס' י"ל או שחלק על יסוד זה של הגר"ז, וכי"מ שהביא הרמב"ם, או דאף שזה אופן קריאת שם הוי"ה, מ"מ נקרא כינוי, ועי'.

שם.

ובביאור דברי הגר"א שהולכים אחר הקריאה יש לומר דסבירא ליה כמו שכתב הגרי"ז, שזהו אופן קריאתו של השם, שכן נמסר לו למשה **שזה זכרי לדר דר**, שכשהוא מזכיר השם מזכירו באדנות, ושפיר יש לומר שצריך לכוין רק באופן קריאתו שהוא אדון הכל, ודו"ק⁴.

ח

ובעצם יש לומר שזה תלוי במחלוקת רש"י והרמב"ן ריש פרשת ואתחנן, דשם קאמר משה ה' אלקים, והנה שם כתיב **אדנות הוי"ה**, ונקרא ה' אלקים, ועיין רש"י שם שפירש דהיינו רחום בדין, דאדנות בחינתו רחום ואלקים בחינתו דין, אכן עיין רמב"ן שם שהקשה עליו אדרבה ששם הראשון כתיב אדנות שזה מורה על מידת הדין, ושם השני נכתב בהוי"ה שזהו מידת הרחמים, עיין שם.

ועיין חידושי מרן רי"ז הלוי שם, שביאר דברי רש"י (לשיטתיה), ששם הקריאה של הוי"ה והוא אדנות, וממילא שפיר נחשב אף היכא שהכתיב הוא אדנות, עיין שם.

אכן לפי זה צריך לומר שהרמב"ן חלק על הנחה זו של הגרי"ז, וסבירא ליה שקריאת הוי"ה בשם אדנות הרי זה כמו כל קרי וכתבי שבתורה, ודו"ק.

ולכאורה יוצא שרש"י והרמב"ן פליגי מהו עיקר השם, דלדעת רש"י העיקר שהולכים לפי הקריאה, וקריאת שם הוי"ה הוא אדנות, מה שאין כן לפי הרמב"ן העיקר הוא שאזלינן בתר הכתיבה, ואין אדנות עצם הקריאה של שם הוי"ה, אלא זה כקרי וכתבי, ודו"ק.

ט

והנה כאן כתיב בקרא שהקב"ה אמר לו למשה **זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר**, ולכאורה בא לומר כאן דין מסוים, והנה אם נאמר כרש"י (וכמבואר בדברי הגרי"ז), נמצא שיש כאן דין מסוים בקריאת השם שקריאתו הוא אדנות, ושפיר כתוב הלכה זו במה שאמר **זה זכרי לדר דר**, שכן הוא קריאתו.

אכן אם נאמר שזה רק קרי וכתבי, וכמו שאר קרי וכתבי שבתורה, הנה כמו שאר הקרי והכתיב שבתורה הם חלק מהמסורה, וחלק מתורה שבעל פה, גם כאן הכי נמי, ואין צריך לימוד מיוחד בשם הוי"ה יותר משאר מקומות, ואם כן בהכרח קא משמע לן כאן דין אחר, ולא איך הוא קריאת השם, ויש לומר שזהו דעת הרמב"ן דלשיטתיה אזיל, דעיקר הוא הכתיבה, ואין כאן דין מסוים בקריאת השם, ובהכרח צריך לפרש דהקב"ה אמר לו למשה דין מסוים בסדר התפילה, **וזה זכרי על ידי שיזכיר האבות אז ישמע אל ויענם**.

4 והנה י"ל דיש עוד נפק"מ אם נקטינן כדעת הגרי"ז, לגבי אופן קריאת שם הוי"ה, והוא גבי האיך קוראים שם אדנות, דעי' בב"ח (או"ח סי' ה'), ועי' במג"א שם, ודו"ק.

שנשתיירה להם מלשון הקודש, ומותך זה הבינו חז"ל ברוח קדשם שמה שכתבי בתורה **לטטפת** היינו שתיים שתיים שהם ארבע בתים לתפילין של ראש, עיין שם בשל"ה⁶.

ונראה שכאן נמי פירושו הכי ששורש מש שהוא לשון הוצאה, הוא תיבה בלשון הקודש, רק שגם במצרית יש אותו שורש ממש ללשון הוצאה, עם אותו פירוש, וזה מהני תיבות שנשתיירו גם בשאר לשונות, (כמו טט וכו'), ובמצרית נשאר שורש מש, והיינו שקראה לו בת פרעה משה, על שם שהוציאה אותו מן המים, ומשה הוא אותו מובן גם בלשון הקודש וגם בלשון מצרית, ודו"ק⁷.

זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר, (ג' ט"ו).

כאן בפסוק מבואר שהקב"ה גילה שמו יתברך אל משה רבינו, והנה 'שמו' כביכול היינו גילוי הנהגתו שיש בעולם, ואמר שזה **שמי** בחינה זו היא **לעלם**, **וזה זכרי**, בחינה זו היא **לדר דר**.

ונראה לבאר דרך רמז על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש (הקדמת התיקוני זוהר), **ששמי** עם אותיות י"ה, גימטריא שס"ה, **וזכרי** עם אות ו' ואות ה' גימטריא רמ"ח, והיינו ששמי מרמז על מצוות לא תעשה, (שיש שס"ה לא תעשה), וזכרי מרמז על מצוות עשה (שיש רמ"ח מצוות עשה)⁸.

והנה קיום מצוות לא תעשה שייכים תמיד דהרי הקיום הוא על ידי שאינו עובר עליהם, וזה שייך לעולם, מה שאין כן מצוות עשה אינו שייך לקיימם תמיד בכל זמן ועידן, דהרי יש הרבה מצוות דאי אפשר לקיימם רק כשבית המקדש היה קיים וכו'.

ונראה שזה מה שכתוב כאן **זה שמי** פירוש הקיום של מצוות לא תעשה **לעלם**, שזה שייך לעולם בכל זמן ועידן, אבל **זה זכרי** קיום המצוות עשה הוא רק **לדר דר**, היינו שאין זה בכל הדורות, שיש דורות שאי אפשר לקיים בהם כל המצוות עשה.

6 ונראה להביא ראייה לדברי השל"ה מהא דאיתא במגילה (ט). שאמרו שם מקרא שכתבו תרגום וכו', ורצו לדון שם, שמה שאמרו מקרא שכתבו תרגום שכשר היינו בתפילין, ודחו בגמ' שאין תרגום בתפילין ומזוזות, עיי"ש, והנה אי נימא שטט ופת זה תרגום שתיים בכתפי ואפריקי הרי כתיב **לטטפת**, וא"כ יש תרגום בתפילין, אלא בהכרח כנזכר שא"ז תרגום אלא לה"ק ממש, ודו"ק.

7 ואף היום אלו שמכירים לשון מצרית עתיקה (קופטית), אומרים שמסה פירוש 'בן של', והיינו כנזכר שפירושו שיצא ממנו, ודו"ק.

8 ועי' מש"כ הגר"א במשלי לפרש עפ"ז הא דכת' **זכר צדיק לברכה וש"ם רשעים ירקב**, שהצדיקים נזכרים ע"י מעשיהם הטובים, וזה זכר דייקא **צדיק** ע"י המצוות שעשו הם לברכה, אבל רשעים וש"ם שמורה על עבירות שעברו על מצוות ל"ת מש"ה **רשעים ירקב**, עיי"ש.

לע"נ

הרב שמואל מרדכי ישעיה בן הרב צבי בלוי זצ"ל
נלב"ע כ"ג טבת
הונצח על ידי בני משפחתו

לע"נ

הרב ישראל צבי בן יוסף שניידר ז"ל
נלב"ע כ"ג טבת